

mensen raakten hun bestaansbasis als boer kwijt, met als gevolg dat tot het midden van de 19e eeuw veel mensen emigreerden. Na de napoleontische oorlogen zette groothertog Karl zijn handtekening onder de Badense grondwet, die als een van de liberaalste van Europa werd beschouwd. Er ontstond een brede burgerbeweging, die tijdens de Badense Revolutie van 1848 de Duitse eenwording en het uitroepen van de republiek eiste. Het centrum van de opstand was Offenburg. Maar de revolutie werd neergeslagen.

De 20e en de 21e eeuw

In de Eerste Wereldoorlog woeden de gevechten vooral in de nabijgelegen Elzas, het Zwarte Woud bleef verschoond van verwoestingen. In 1938 brandden ook in het Zwarte Woud de synagogen, maar voordat in 1939 de Tweede Wereldoorlog uitbrak kon ongeveer twee derde van de joodse bevolking naar Frankrijk en Zwitserland vluchten. In 1940 werden circa zesduizend Badense joden als eer-

sten uit Duitsland naar het Zuid-Franse kamp Gurs gedeporteerd; op de Wiwilibrug in Freiburg herinnert een sculptuur van een jas met een jodenster aan die gebeurtenis. Tegen het einde van de oorlog werden Freiburg, Breisach, Freudenstadt en Pforzheim zwaar gebombardeerd. Na 1945 namen de Fransen en Amerikanen het bestuur over. In 1952 ontstond de nieuwe deelstaat Baden-Württemberg, die het hele Zwarte Woud omvat.

Kernenergie, nee bedankt

In 1974 / 1975 ontstond uit het verzet tegen de geplande kerncentrale in Wyhl de milieubeweging in Duitsland. De Grünen ontwikkelden zich tot een landelijke partij. In Baden kan de milieupartij tot nog toe op grote steun rekenen: in 2002 leverden de Grünen in Freiburg voor het eerst een burgemeester van een grote stad. En in 2011 was Winfried Kretschmann de eerste *Grüner* die minister-president van een deelstaat werd.

Historische vestingen zoals de burcht Ortenberg herinneren aan de middeleeuwen

1 Wellness in oosterse sferen – Bad Wildbad

Kaart: ► H/J 4

Duur: Minstens 2 uur zwemplezier

Statig staat de kuurtempel van rood zandsteen naast de betonnen aanbouw, waarin het stadhuis is ondergebracht. Is dit nu de oase waar 'zinnelijke oosterse wellness' werd beloofd? Aan de buitenkant ziet het classicistische bouwwerk met de romaans aandoende accenten er helemaal niet badhuisachtig uit.

De ingang van het Palais Thermal bevindt zich aan de rechterkant, een deel van de betonnen aanbouw hoort namelijk ook bij het badhuis 1. Maar die is handig weggewerkt en tast de waardigheid van het zandstenen gebouw nauwelijks aan. In de aanbouw is het nieuwe deel van het badhuis ondergebracht. Het Palais is een wirwar van gangen en ruimten, en overal komt u mensen tegen met zwemkleding en slippers aan. Hoewel: sommigen hebben ook alleen een handdoek om de heupen geslagen en weer anderen lopen helemaal bloot

rond. 'Textielvrij' noemen de beheerders van het badhuis dat, en het is ook uitdrukkelijk toegestaan.

Oosterse ornamenten

Het badhuis bestaat uit twee delen. Het oosterse deel bevindt zich op de begane grond. Vanaf een centrale gang hebt u toegang tot de verschillende ruimten. Een mannenbad, een vrouwenbad, een vorstenbad: alle zalen zijn prachtig ingericht met oosterse ornamenten, volgens het beeld dat de bouwers zo'n honderd jaar geleden van de Oriënt hadden. Ramen en in veel ruimten ook de plafonds zijn verfraaid met glasmosaïeken in Jugendstil. De grote badruimte voor mannen en de Moorse zaal met de cafetaria zijn in dit gedeelte het opvallendst. De marmeren zuilen zijn vaak zodanig geplaatst dat de bassins aan het oog worden onttrokken. Je hoort dan wel dat er iemand ronddartelt in het water, maar ziet diegene niet. Veel gedarteld

is gesticht door de Zähringers. De her-
togen kozen een locatie naast een 8e-
eeuwse benedictijnenabdij, waar tegen-
woordig een hbo-school is gevestigd.
De kloosterkerk behoort tot de weinige
bewaard gebleven romaanse kerken in
het district Ortenau. Aan het eind van
het jaar doen de 24 ramen van het his-
torische stadhuis van Gengenbach
dienst als adventskalender; volgens de
Gengenbachers de grootste ter wereld.
Toeristenbureau: Im Winzerhof, 77723
Gengenbach, tel. 07803 93 01 43, www.gengenbach.info

Rust ► C 9: het kleine plaatsje Rust
in het Rijndal is vooral bekend vanwe-
ge het Europapark, een van de groot-
ste amusementsparken van Europa. De
belangrijkste attracties zijn hier de acht-
banen, waarvan de hoogste al van verre
te zien zijn. Maar ook wie snel genoeg
heeft van de achtbaanritten, hoeft zich
niet te vervelen. Maak een wandeling
door de diverse themaparken en de dag
vliegt voorbij.

Europapark: Europapark-Straße 2,
77977 Rust, tel. 07822 77 66 88,
www.europapark.de, 31 mrt.-4 nov. dag.
9-18 uur, € 37,50, kinderen € 33.

Haslach ► E 9

Haslach (7000 inwoners) kan terugzien
op een lange geschiedenis, want de
Romeinen hadden al oog voor de stra-
tegisch gunstige locatie in het Kinzig-
tal. Zij legden een weg aan die in oos-
telijke richting door het Zwarte Woud
liep. In de middeleeuwen werd Haslach
het centrum van de zilverwinning. De
stadskern van Haslach, die prachtige
vakwerkhuisen te bieden heeft, staat
onder momentenzorg.

Klederdrachtmuseum

in het oude kapucijnenklooster,
77716 Haslach, 1 apr.-15 okt. di.-zo.
10-12.30 en 13.30-17, 16 okt.-31 mrt.
10-12.30 en 13.30-16 uur, € 2

In de loop van de eeuwen ontwikkelde
elke regio in het Zwarte Woud zijn eigen

Kerstmarkt in Gengenbach

9 Vergezichten gegarandeerd – de Schauinsland

Kaart: ► D 12/13

Duur: Fietstocht, minstens een halve dag

De 1284 m hoge Schauinsland is Freiburgs 'eigen' berg. De langste gondelbaan van Duitsland brengt u naar de top.

De Schauinsland is het mooist in de ochtenduren, 's zomers als het in het dal nog broeierig warm is en 's winters als de eerste zonnestralen de sneeuw-kristallen op de toppen van de dennen in edelstenen veranderen. Vroeg in de morgen bent u nog vrijwel alleen op de berg van Freiburg. Maar vooral in het weekend trekken aan het eind van de ochtend ook drommen Freiburgers omhoog.

Het voorgaande geldt overigens alleen als het weer meewerkt. Bij regen hangen de wolken laag en als het stormt of zelfs sneeuwt moet u de berg absoluut mijden. Zo lieflijk als de Schauinsland in de zonneschijn ligt te stralen, zo naargeestig kan de berg bij mist worden. U zou niet de eerste zijn die boven

in moeilijkheden komt. In 1936 raakte een groepje Engelse scholieren de weg kwijt in een sneeuwstorm, waarna vijf kinderen doodvroren. Een monument op de berg herinnert aan die vreselijke gebeurtenis.

Rustig of sportief

Het **dalstation** **1** is goed te bereiken met het openbaar vervoer: u neemt eerst de tram richting Günterstal (lijn 2) en gaat vanaf de eindhalte verder met de bus. Op werkdagen rijdt de bus om het halfuur, in het weekend tijdens de spitsuren om het kwartier.

Het is ook de moeite waard om op de fiets naar het dalstation te gaan (voor € 6 mag u die meenemen in de gondel), want eenmaal boven op de Schauinsland doet zich een aantal mogelijkheden voor om al dan niet op uw gemak terug te fietsen naar het dal. Vanuit Freiburg is het dalstation ongeveer een halfuur fietsen, waarbij u al zo'n 200 m